

BLÅ KÄRRHÖK

– ålders- och könsbestämning av honfärgade individer

TEXT: ANDREAS GULLBERG | ILLUSTRATIONER: ØIVIND EGELAND

Det är oftast fokus på bestämningen av stäpphök och hybrider mellan stäpphök och blå kärrhök. Men som vanligt bör man börja från grunden.

Andreas Gullberg red ut hur de blå kärrhökarna ser ut.

TEXT:
ANDREAS GULLBERG,
ØSTERÅSEN 78,
1361 ØSTERÅS,
NORGE
E-POST:
ANDGUL@ONLINE.NO

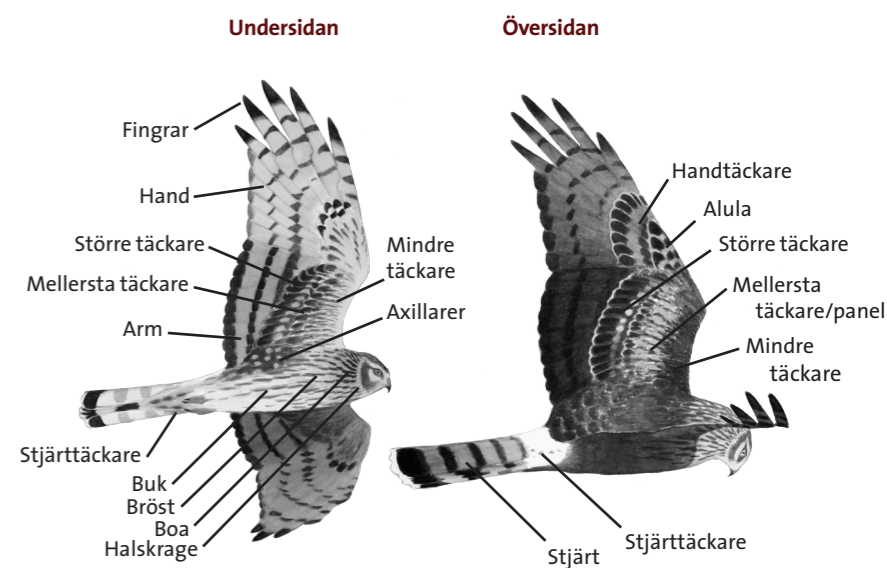
SNART ÄR ÅRETS KULLAR av blå kärrhök på väg söderut tillsammans med äldre fåglar. En stor andel av de rapporterade honfärgade blå kärrhökarna blir faktiskt ofta fel- eller obestämda i fråga om ålder och/eller kön. Det är inte så konstigt då de tre olika dräkterna i stora drag är ganska lika och nuvarande litteratur är för generell i sin beskrivning av skillnaderna. Artikeln sammanfattar tidigare litteratur och tar upp flera nya karaktärer för en säkrare ålders- och könsbestämning.

ARTIKELN ÄR I HUVUDSAK BASERAD PÅ flera års studier av otaliga bilder och många fältobservationer. I artikeln har jag beskrivit de typiska dräkterna, men också försökt att belysa variationen. Utifrån karaktärerna som tas upp här kan de flesta honfärgade blå kärrhökar bestämmas till ålder och kön.

DE VIKTIGASTE KARAKTÄRERNA hittar man på vingens och kroppens undersida. Karaktärerna kan dock vara svåra att uppfatta i fält, men med dagens digitala kameror får man ofta rikliga möjligheter att studera karaktärerna i efterhand.

En generell grundregel vid artbestämning av honfärgade kärrhökar med vita övre stjärtäckare är att först försöka bestämma ålder, därefter kön och till sist art. När det gäller ålders- och könsbestämning av honfärgade blå kärrhökar så kan denna regel vara svår att följa då de tre dräkterna är ganska lika och speciellt de juvenila hanarna ser ut som ett mellanting mellan juvenil och adult hona. Jag har därför gått direkt på att beskriva de tre olika dräkterna. Då det är en viss variation i utseendet för alla åldrar och kön av honfärgade blå kärrhökar måste en säker bestämning oftast baseras på flera karaktärer.

ARTIKELN FOKUSERAR PÅ höstfåglar, men är för de juvenila relevant ända fram till första ruggningen som startar i maj/juni andra levnadsåret. Beakta att vissa 2K-individer, speciellt hanar, kan vara väldigt blekta och slitna i dräkten sent på våren och blir då ännu mer lika adulta honor. På sommaren och hösten kan 2K-fåglar åldersbestämmas utifrån en blandning av juvenila och nya adult tecknade ving- och stjärtpennor. Notera att adulta (3K+) honor på sommaren och hösten, i tillägg till beskrivna dräktkaraktärer, också skiljer sig från juvenila fåglar på grund av pågående ruggning av ving- och stjärtpennor. De adultas ruggning av pennor startar i juni och pågår till september/oktober.

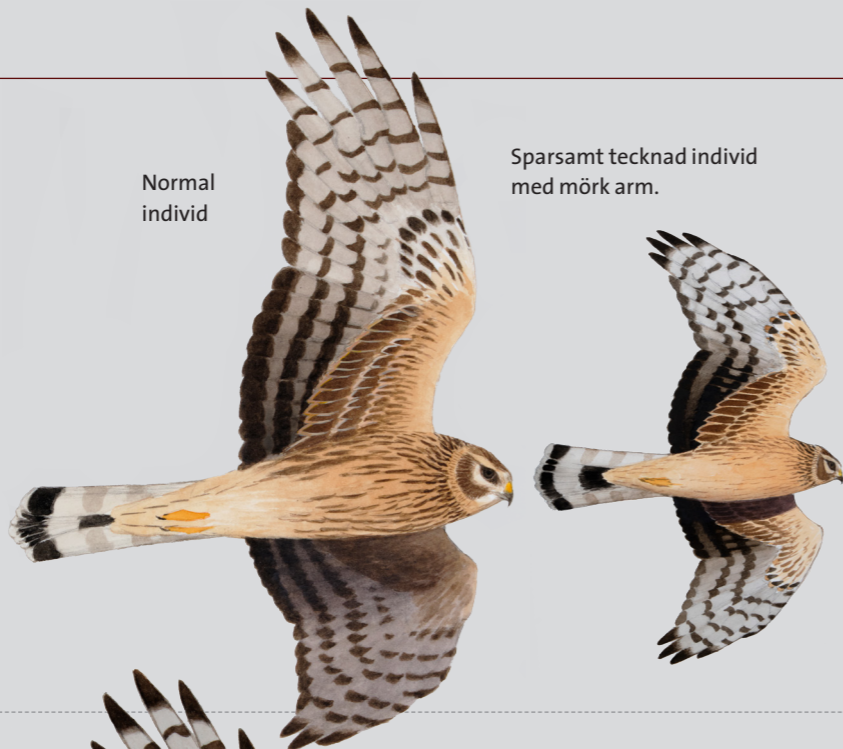
JUVENIL HONA*– En säker juvenil blåhök!*

Den klassiska juvenila, varmt färgade dräkten.

Undre större armtäckarna är spetsiga. Mörkbrun kärna med en gulbrun, längre in något ljusare, jämnt bred kant.

Normal individ

Sparsamt tecknad individ med mörk arm.

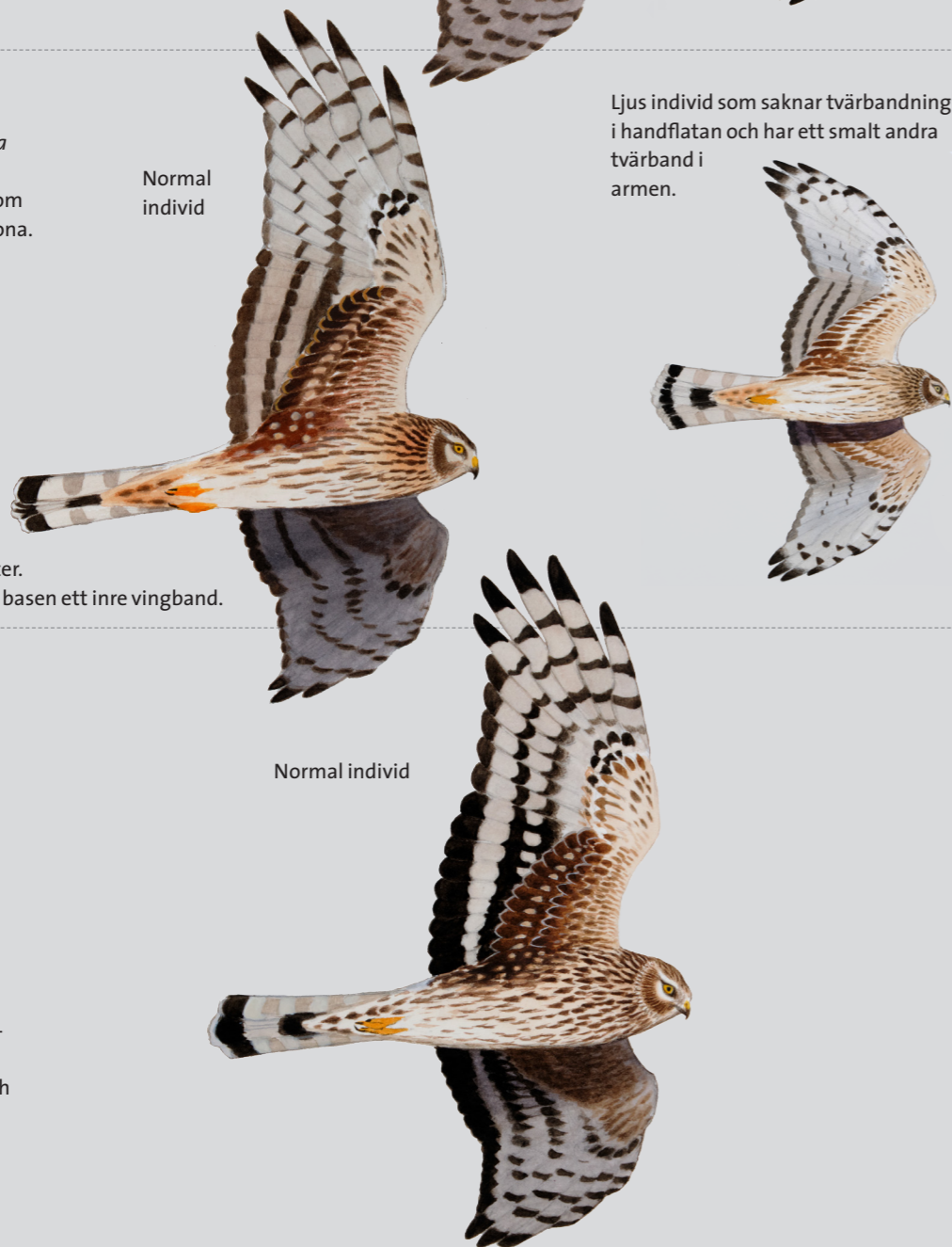
JUVENIL HANE*– Var det en juvenil eller adult hona som flög förbi?*

En mer kontrastrik juvenil dräkt som ofta felaktigt bestäms till adult hona.

Undre större armtäckarna är trubbigare jämfört med hos en juvenil hona. Mörkbrun kärna med varmt gulbrun spets som längre in går över i breda vita kanter. Olikt juvenil hona bildar den ljusa basen ett inre vingband.

Normal individ

Ljus individ som saknar tvärbandning i handflatan och har ett smalt andra tvärband i armen.

ADULT HONA*– En säker adult hona!*

En bredhandad grov kärrhök med stora kontraster i vingen.

Undre större armtäckarna är trubbigare jämfört med hos en juvenil hane. Brun kärna med vit spets och längre in ofta vita fläckar.

Normal individ

HUVUDET

Mörk iris. Dräkten med mest tydlig ljus halskrage.

HANDEN

Mörkbruna fingertoppar som är diffust avsatta. Mörkbrun tvärbandning som är tydlig och ganska regelbunden. Smala yttersta handpennor med spetsiga toppar ger en smalare hand än hos en adult hona.

ARMEN

Armen är tydligt mörkare än handen, och ofta försvinner alla teckningar gradvis i ett enda mörkt fält närmast kroppen. Detta gör att de vita tvärbanden smalnar av och tonar ut mot kroppen. Mörkbrun och ganska jämnt bred bakkant som bara är

aningen bredare än på handen. Det andra inre mörkbruna tvärbandet varierar i bredd och är generellt sett bredare än hos en juvenil hane.

UNDRE VINGTÄCKARE/AXILLARER

För större täckare se separat illustration. De främre mindre täckarna är ofta otecknade. Detta ger en ljus framvinge som tillsammans med den ljusa kroppen står i tydlig kontrast mot mörka större/mellersta täckare, axillarer, arm och huvud. Mörkbruna axillarer med som mest små ljusa runda fläckar.

KROPPEN

Juvenila honor har en jämn varmt brunorange ton över hela kroppundersidan

HUVUDET

Ljus iris som går från grå till gul under hösten. Ganska tydlig ljus halskrage.

HANDEN

Mörkbruna fingertoppar som är diffust avsatta. Mörkbrun tvärbandning som ofta är tunn och mer oregelbunden än hos en juvenil hona. Ibland kan tvärbandning saknas helt i handflatan. Smala yttersta handpennor med spetsiga toppar ger en smalare hand än hos en adult hona.

ARMEN

Armen är bara något mörkare än handen och generellt sett ljusare och mer jämnt färgad än hos en juvenil hona. Detta gör att tvärbanden i armen är synliga och ganska

distinkta ända in till kroppen. Mörkbrun och ganska jämnt bred bakkant som bara är aningen bredare än på handen.

UNDRE VINGTÄCKARE/AXILLARER

För större täckare se separat illustration. Mörka större/mellersta täckare och axillarer omgivet av ljusare framvinge, kropp och arm. Den yttersta raden av mindre täckare är också ofta otecknade, men i mindre grad än hos juvenila honor. Hanarna har varmare bruna axillarer med större vita runda fläckar än juvenila honor. Axillarerens varma färg ger ofta en tydlig kontrast mot den vitaktiga buken.

KROPPEN

Hanarna har en kallare buff eller vitaktig

HUVUDET

Gul iris. Oftast diffus halskrage som ibland saknas helt.

HANDEN

Skarpt avsatta svarta teckningar på vit botten. Se speciellt fingertopparna som ser ut som doppade i bläck. Breda yttre handpennor med trubbigare toppar än hos en juvenil fågel. Tillsammans med en fylligare inre hand ger detta en rundare och bredare hand än hos en juvenil fågel.

ARMEN

Kontrasten och skarpheten i teckningarna är lika stor som i handen. Den svarta bakkanten är normalt två-tre gånger så bred som den på den inre handen. Bredden på

bakkanten ökar som regel in mot kroppen, samtidigt som det breda vita tvärbandet innanför smalnar av. Det mellersta svarta tvärbandet är brett och "flyter ut" mot det tredje innersta svarta tvärbandet, vilket gör att det innersta ljusa tvärbandet blir uppdelat i ljusa "pärlor".

UNDRE VINGTÄCKARE/AXILLARER

För större täckare se separat illustration. Täckare och axillarer framstår som ganska enhetligt tecknade och saknar den tydliga kontrasten som de juvenila fåglarna har mot en ljusare framvinge och kropp.

KROPPEN

Vitaktig jämn grundfärg med grövre mörkbruna droppformade teckningar

med en varierande grad av mörkbruna streck. Strecken är ofta koncentrerade till endast huvudet, boan, övre bröstet och flankerna. Vissa honor har väldigt lite streck och påminner då om en juvenil stäpphök eller en amerikansk blå kärrhök. De undre stjärttäckarna har samma grundfärg som buken och begränsad teckning, ofta bara tunna mörka spolstreck.

grundfärg än juvenila honor. Hanarnas streckning varierar, men de är som regel mer jämnt streckade över hela kroppen och strecken har en varmare brun ton än hos juvenila honor. Notera att hanarnas kropp ofta har en tredelning med först brunt huvud/övre bröst, sedan vitaktig mindre tecknad buk och sist varmt färgade och tecknade undre stjärttäckare. Undre stjärttäckarna är alltid tecknade och har ofta breda streck eller droppformade spolfläckar som påminner om dem hos en adult hona.

som är ganska jämnt fördelade, men avtar svagt mot buken. Stora tydliga mörkbruna droppformade spolfläckar på vita undre stjärttäckare.

TACK till Øivind Egeland för illustrationer av de olika dräkterna. Tack till Per Underland och Reino Andersson för granskning av manuskriptet.

JUVENIL HONA

Grundfärgen är nästan lika mörkt chokladbrun som hos juvenil brun kärnhök.

Juvenila fåglar på hösten har en jämn och fin dräkt utan ruggluckor eller olika generationer fjädrar.

VINGPENNOR

Framstår nästan som enhetligt mörkbruna där armen är mörkare än handen. Det är inte möjligt att se de mörka fingertopparna eller tvärbandningen i armen. Tvärbandning är ofta bara synlig i basen på handen.

STÖRRE TÄCKARE, HANDTÄCKARE OCH ALULA

Mörkbruna med gulbruna toppar som bildar ett vingband.

MELLERSTA TÄCKARE (DEN LJUSA PANELEN)

Panelen är varmt gulbrun, koncentrerad och står i tydlig kontrast till den i övrigt mörkbruna dräkten.

STJÄRTEN

De mellersta pennorna har en brunaktig ton och ofta är det svårt att uppfatta bandningen.

JUVENIL HANE

Mellanting mellan juvenil hona och adult hona.

VINGPENNOR

Mörkbruna, men är något ljusare och mer kontrastrika än hos juvenil hona. Det går ofta att skönja tvärbandningen i armen. Har ofta en svagt grå ton i handen.

STÖRRE TÄCKARE, HANDTÄCKARE OCH ALULA

Mörkbruna med gulbruna toppar som bildar ett vingband. I tillägg bildar en ljusare gråbrun bas ytterligare ett svagt vingband innanför.

MELLERSTA TÄCKARE (DEN LJUSA PANELEN)

Se juvenil hona.

STJÄRTPENNORNA

De mellersta pennorna har en brunaktig ton ytterst, med en något ljusare mer gråblå ton vid basen.

ADULT HONA

Som en juvenil duvhök med vit övergump.

Fram till september/oktober ruggar adulta fåglar och har då som regel två generationer vingpennor och täckare – lättast att se på översidan.

VINGPENNOR

Ljusare brun än juvenil och speciellt handen har en mer gråaktig ton. Ännu mer kontrastrik än juvenil hane, där man tydligt ser de skarpt avsatta mörka topparna på fingrarna och tvärbandningen helt in på armen.

STÖRRE TÄCKARE, HANDTÄCKARE OCH ALULA

Tecknade som hos juvenil hane, men den ljusa gråbruna basen är mer framträdande och de ljusa topparna är vita och mindre framträdande än hos juvenila fåglar.

MELLERSTA TÄCKARE (DEN LJUSA PANELEN)

Panelen är kallt vitaktig och mer brokig och diffust avsatt än hos juvenila fåglar.

STJÄRTEN

De mellersta stjärtpennorna har en gråblå ton och bandningen är tydligare än hos juvenila individer.